

Finansdepartementet
Pb 8008 Dep
0030 Oslo

Deres ref.

Vår ref.

Dato

CHN10/23

21. juni 2012

Etikkrådets årlige rapport til Finansdepartementet om Alstom SA

Som følge av Etikkrådets tilrådning om å utelukke Alstom SA den 1. desember 2010 besluttet Finansdepartementet 6. desember 2011 å sette selskapet til observasjon for inntil fire år. Etikkrådet er pålagt å holde Alstom under særskilt observasjon i denne perioden og skal følge med på hvordan selskapet arbeider med og utvikler sitt system for korrupsjonsbekjempelse. Rådet skal også observere hvordan selskapet håndterer etterforskning av korrupsjonshendelser som ligger tilbake i tid og følge med på om det dukker opp påstander om nye tilfeller av korrupsjon. Rådet skal årlig avgi rapport til Finansdepartementet om status for observasjonen.

I februar 2012 møtte Etikkrådet Alstom for å drøfte rådets observasjon av selskapet og selskapets arbeid for å hindre korrupsjon. Etter møtet har Alstom gitt rådet ytterligere skriftlig informasjon om selskapets *compliance*-system.

Dette er rådets første årlige rapport til Finansdepartementet, og her oppsummeres blant annet utviklingen siden tilrådingen ble avgitt i desember 2010.

Sentrale hendelser siden tilrådning ble avgitt i desember 2010

Som omtalt i tilrådingen tok det franske statsaktoratet i 2010 ut siktelse mot et av Alstoms datterselskap for mistanke om bruk av bestikkelser. Datterselskapet var Alstom Hydro France, og forholdet gjaldt selskapets virksomhet i Zambia. Alstom nektet straffeskyld for forholdet,¹ og 8. juni 2011 frafalt statsaktoratet siktelsen og henla saken. Myndighetene i USA og Storbritannia etterforsker fremdeles Alstom for korrupsjon i andre land, mens myndighetene i

¹ Alstom Annual Report 2010/11:

<http://www.alstom.com/WorkArea/DownloadAsset.aspx?id=8589948297&lang=en-GB>.

Brasil, Latvia, Polen, Malaysia og Slovenia etterforsker selskapet på bakgrunn av mistanke om korrupsjon i disse landene.

Den britiske etterforskningen i regi av Serious Fraud Office (SFO) mot Alstoms datterselskap Alstom Network UK (heretter Alstom) ble tatt opp igjen i juli 2011. Da hadde etterforskningen vært stoppet i over ett år fordi de to Alstom-direktørene som hadde fått sine hjem ransaket, hadde påanket adgangen til ransakning på flere grunnlag. Den 13. juli 2011 ble anken i *the Queen's Bench Division Administrative Court* avvist på alle grunnlag, og SFO fikk tillatelse til å granske bevisene som ble beslaglagt i direktørenes hjem. SFO etterforsker Alstom på bakgrunn av mistanke om bruk av bestikkelser for å sikre selskapet kontrakter i utlandet, hvitvasking og andre tilknyttede lovbrudd.²

Sveitsiske påtalemyndigheter tok 6. mai 2010 ut tiltale mot den sveitsiske bankmannen [REDACTED] for hvitvasking, bestikkelser, dokumentfalsk og misbruk av midler.

Påtalemyndighetene påsto at [REDACTED] hadde åpnet 163 forskjellige konti i sin private bank og i forretningsbanker for å bistå Alstom i å sluse EUR 66 millioner til offentlige tjenestemenn mot å få kontrakter i Sør-Amerika og Asia. 21. april 2011 frifant den føderale straffedomstolen i Bellinzona [REDACTED] for alle anklager og tilkjente ham om lag CHF 400 000 i erstatning, da retten fant at bevisene var utilstrekkelige.³

Den øvrige sveitsiske korrupsjonsetterforskningen av Alstom Network Schweiz AG (heretter Alstom) ble rettskraftig avsluttet 22. november 2011. Statsaktoratet offentliggjorde at selskapet gjennom en strafferettslig avgjørelse var ilagt en bot for å ha brutt artikkel 102 (2), jf. artikkel 322 i den sveitsiske straffeloven.⁴ Grunnen var at Alstom ikke hadde implementert de nødvendige organisatoriske tiltakene en med rimelighet kunne forvente, for å hindre bestikkelser av offentlige tjenestemenn i Litauen, Tunisia og Malaysia. Selskapet ble ilagt en bot på CHF 2,5 millioner, og i tillegg kom inndragning av CHF 36,4 millioner for fortjenesten selskapet oppnådde på kontraktene samt saksomkostninger på CHF 90 000. I en pressemelding fra statsaktoratet av 22. november 2011 framgår det at statsaktoratet i nært samarbeid med det føderale politiet etterforsket *"further twelve projects in the power station sector, divided over all continents. In this regard, it in some part detected additional breaches of internal compliance regulations. Despite considerable investigative efforts however, no additional acts of bribery could be established for the time after article 102 SCC had come into effect."*⁵ Statsaktoratet påpekte at selskapet *"had implemented a compliance policy that was suitable in principle, but that it had not enforced it with the necessary persistence."* Statsaktoratet sa videre at selskapet *"failed to meet the standards"* for et selskap som har over 75 000 ansatte over hele verden, og at Alstoms *compliance*-avdeling var underbemannet og bestod av ansatte som hadde for lite erfaring i *compliance*-arbeid. Videre arbeidet de *compliance*-ansvarlige i samme avdeling som personell som er ansvarlig for å drive salg, innkjøp og lobbyisme, hvilket gav dem for liten uavhengighet som kontrollører. Statsaktoratet understreket avslutningsvis at selskapet i dag har iverksatt tilstrekkelige tiltak slik at det nåværende *compliance*-systemet ikke lenger er å anse som mangelfullt i henhold til art. 322 i den sveitsiske straffeloven. Statsaktoratet uttalte også at Alstom *"in the course of the criminal proceedings now brought to a close, has made considerable efforts to rectify the detected inadequacies in the context of the fight against corruption."* Alstom anket ikke avgjørelsen.

Som nevnt i Etikkrådets tilrådning saksøkte Alstom i september 2008 en journalist i Wall Street Journal som hadde skrevet artikler om den sveitsiske etterforskningen av Alstom.

² SFO pressemelding: <http://www.sfo.gov.uk/press-room/latest-press-releases/press-releases-2010/directors-of-alstom-arrested-in-corruption-investigation-following-raids-on-nine-properties.aspx>.

³ Straffedomstolen i Bellinzona, Sveits: http://bstger.weblaw.ch/pdf/20110421_SK_2010_13.pdf Swissinfo, "[REDACTED] acquitted of money laundering" 21. April 2011: <https://tinyurl.com/Acquitted-of-money-laundering>

⁴ *Schweizerisches Strafgesetzbuch* Art 102 (2): Straffbarhet for selskap og Art 322: Bestikkelse av offentlig tjenestemann i utlandet.

⁵ OAGs pressemelding: <http://www.news.admin.ch/message/index.html?lang=de&msg-id=42300>.

Selskapet mente at artiklene var ærekrenkende, og ikke la til grunn prinsippet om at tiltalte er uskyldig inntil det motsatte er bevist. Den franske straffedomstolen in Nanterre henla saken 1. mars 2011 og frifant journalisten for ærekrenkelser.⁶

Den malaysiske antikorrupsjonskommisjon (MACC) kunngjorde 8. desember 2011 at den som følge av korrupsjonsetterforskningen i Sveits hadde igangsatt undersøkelser av Alstoms påståtte bestikkelser i landet.⁷ Alstoms CEO Patrick Kron skal ifølge malaysiske aviser ha lovet fullt samarbeid med kommisjonen.⁸

I likhet med franske myndigheter gransket Verdensbanken Alstom Hydro France og Alstom Network Schweiz AG for bruk av bestikkelser i forbindelse med et verdensbankfinansiert vannkraftprosjekt i Zambia. Den 22. februar 2012 kunngjorde Verdensbanken at den hadde inngått forlik med Alstom som hadde erkjent forholdet. Det dreide seg om en bestikkelse på EUR 110 000 i 2002 til et selskap kontrollert av en tidligere offentlig tjenestemann i den zambiske regjering. Forliket innebar at selskapene måtte betale et erstatningsbeløp på USD om lag 9,5 millioner og ble utelukket fra verdensbankoppdrag de neste tre årene. Utelukkelsen kan reduseres til 21 måneder forutsatt at selskapet overholder betingelsene i forlikavtalen. Alstom har overfor Etikkrådet bekreftet at det vil samarbeide med Verdensbanken for å redusere utelukkelsesperioden.⁹ Morselskapet Alstom SA ble ikke utelukket under forutsetning av selskapet i løpet av treårsperioden innfører et compliance-system som er akseptabelt for Verdensbanken.¹⁰ Som følge av avtalen *Agreement for Mutual Enforcement of Debarment Decisions* av 9. april 2010, er Alstom Hydro France og Alstom Network Schweiz AG også utelukket fra Den asiatiske utviklingsbanken, Den europeiske banken for gjenoppbygging og utvikling og Den interamerikanske utviklingsbanken.¹¹

I februar 2012 informerte den slovenske antikorrupsjonskommisjonen om sine undersøkelser av en offentlig anbudskonkurranse som Alstom Power vant i Slovenia i 2008. Kommisjonen skal ha funnet flere kritikkverdige forhold, deriblant interessekonflikter og formidling av forretningshemmeligheter, uten at disse var nærmere omtalt av hensyn til den pågående etterforskningen.¹² Den europeiske banken for gjenoppbygging og utvikling, som sammen med Den europeiske investeringsbanken og slovenske myndigheter finansierer prosjektet, opplyste i et brev til Greenpeace og Bankwatch i april 2012 at den hadde stanset utbetalingene til prosjektet inntil det blir avklart om betingelsene for utbetaling er oppfylt.¹³ *The Wall Street Journal* rapporterte samme måned om at også Den europeiske investeringsbanken undersøkte saken.¹⁴ Prosjektet gjelder utbygging og renovering av et kullkraftverk.

⁶Alstoms pressemelding 3. mars 2011: <http://www.alstom.com/news-and-events/press-releases/Case-against-the-Wall-Street-Journal/>.

⁷ *Malaysian Anti-Corruption Commission* (MACC), pressemelding av 8. desember 2011. Tilgjengelig på http://www.sprm.gov.my/images/files/PR_8_Dec_2011_ALSTOM_Issue_ENG.pdf.

⁸ *Alstom to cooperate with MACC*, The Star Online 12. mars 2012, tilgjengelig på <http://biz.thestar.com.my/news/story.asp?file=/2012/3/12/business/10860809&sec=business>.

⁹ Verdensbankens pressemelding av 22. februar 2012: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0,,contentMDK:23123315~menuPK:34463~pagePK:34370~piPK:34424~theSitePK:4607,00.html>.

¹⁰ <http://web.worldbank.org/external/default/main?contentMDK=64069844&menuPK=116730&pagePK=64148989&piPK=64148984&querycontentMDK=64069700&theSitePK=84266#cross>.

¹¹ Se websiden til den asiatiske utviklingsbanken for en god oversikt over organisasjonenes fellesutelukkelse samt avtalens tekst: <http://lnadbg4.adb.org/oai001p.nsf/>

¹² *Commission for the Prevention of Corruption of the Republic of Slovenia*. Kommisjonens interim rapport kan lastes ned på http://www.kpk-rs.si/download/t_datoteke/2724 (på slovensk). En uoffisiell oversettelse til engelsk finnes på <http://bankwatch.org/sites/default/files/StateCommissionReport-corruption-TES6-23Feb2012.pdf>.

¹³ <http://bankwatch.org/documents/response-EBRD-Sostanj-loansuspension-16Apr2012.pdf>.

¹⁴ "Alstom Bid Draws Scrutiny", The Wall Street Journal (30. april 2012): <http://online.wsj.com/article/SB10001424052702304868004577375923946945092.html?KEYWORDS=alstom+%22European+Investment+Bank%22>.

Alstoms anti-korrupsjonsarbeid siden desember 2010

I rådets tilrådning ble Alstoms anti-korrupsjonsarbeid, særlig selskapets *compliance*-system, tillagt vesentlig vekt. Hensikten med et selskaps *compliance*-system er å forhindre, oppdage og sanksjonere brudd på interne og eksterne lover og regler. Et slikt system kan derfor si noe om risikoen for framtidig korrupsjon. Siden 2009 har Alstoms oppdrag i framvoksende markeder steget fra 35 prosent til 60 prosent av de totale ordrene i 2011.¹⁵ En ekspansjon i markeder hvor det til dels er høy korrupsjonsrisiko, krever at selskapet implementerer robuste anti-korrupsjonssystemer, og at ledelsen tydelig formidler en nulltoleranse for korrupsjon internt i selskapet.

Alle selskapets *compliance*-instrukser, prosedyrer og retningslinjer implementeres gjennom ”*Alstom Integrity Programme*” som er *Senior Vice President (SVP) Ethics & Compliance* sitt ansvarsområde. Programmet har ifølge Alstom gradvis blitt styrket siden 2001, og bemanningen i avdelingen er utvidet med tre ansatte siden 2010/2011, hvilket betyr at Alstom har 20 fulltids *compliance*-stillinger.¹⁶ Alle selskapets hovedavdelinger har en *compliance*-leder som rapporterer til *SVP Ethics & Compliance* og er ansvarlig for implementeringen av *compliance*-tiltakene i den respektive avdeling. Selskapet har i tillegg 250 *compliance*-ambassadører som er rekruttert på frivillig basis, og dedikerer 10 prosent av sin arbeidstid til *compliance*-arbeid.¹⁷ Alstom rapporterer ikke offentlig om *compliance*-budsjettet, men Alstoms *SVP Ethics & Compliance* opplyser til rådet at avdelingen har tilstrekkelige ressurser.

I 2011 har selskapets *compliance*-ledelse diskutert om selskapet skal rapportere offentlig om brudd på sine *compliance*-retningslinjer, men har kommet til at dette ikke er aktuelt nå.¹⁸

Når det gjelder opplæring av ansatte, opplyser Alstom at selskapet fortsetter å trene ansatte i *Ethics og Compliance*. Totalt har 5700 ansatte deltatt i opplæring tilrettelagt av *Compliance Officers* siden 2006. I tillegg har i alt 35 000 ansatte fullført et web-basert anti-korrupsjons- og konkurranserettslig opplæringsprogram i samme tidsrom.¹⁹

I oktober 2010 informerte Alstom rådet om at det i 2011/2012 skulle gjennomføres spørreundersøkelser for å vurdere de ansattes bevissthet og forståelse rundt *Integrity Programme*.²⁰ På møtet med rådet i februar 2012 opplyste Alstom at selskapet i lys av de mange *compliance*-tiltakene Alstom har igangsatt det siste året, ikke vil gjøre dette nå, men at det kan være aktuelt senere.²¹ Selskapet opplyste imidlertid at det er innført årlige rapporteringsrutiner hvor 500 ledere rapporterer om implementeringen av *Integrity Programme*. Hensikten er å kontrollere programmets yteevne samt å bidra til en integritetspreget kultur i selskapet.²²

Det er ikke gjennomført vesentlige endringer av selskapets varslingsprosedyre for ansatte som oppdager brudd på lover og regler. Fremdeles skal ansatte varsle sin nærmeste overordnede, og om varsleren har grunn til å tro at det vil forårsake problemer eller at saken ikke vil bli etterforsket, kan vedkommende kontakte avdelingens *Country President* eller *Legal Counsel* i Brasil, Kina, Tyskland, India, Storbritannia eller i USA. Alternativt kan ansatte sende e-post til alert.procedure@alstom.com som mottas og behandles av selskapets *General Counsel* og *SVP Ethics & Compliance* i samråd med relevante aktører.²³ Mellom 80 og 90 prosent av alle varslinger kommer ved bruk av e-postadressen, og majoriteten av varslingsene gjelder bedrageri og inhabilitet. Selskapet har ingen planer om å opprette en anonym eller ekstern

¹⁵ Alstom Annual Report 2010/11, s. 3.

¹⁶ Alstom Annual Report 2010/11 s. 3.

¹⁷ Se Etikkrådets tilrådning av 1. desember 2010 for en nærmere forklaring.

¹⁸ Møte mellom Etikkrådet og Alstom februar 2012.

¹⁹ Alstom Annual Report 2010/11, s. 51.

²⁰ Møte mellom Etikkrådet og Alstom oktober 2010.

²¹ Møte mellom Etikkrådet og Alstom februar 2012.

²² Alstoms presentasjon i møte med Etikkrådet januar 2012.

²³ Alstoms presentasjon i møte med Etikkrådet januar 2012.

varslerlinje, eksempelvis til en uavhengig advokat, som kan vurdere henvendelsen. Selskapet har heller ingen planer om å rapportere offentlig om mottatte varslinger og eventuelle etterfølgende tiltak.

Frem til juni 2011 var Alstom Network i Sveits og Alstom International Ltd. i Storbritannia ansvarlige for å betale konsulenter etter at *Ethics & Compliance*-avdelingen hadde godkjent konsulentene, gjort en *due diligence*, forberedt kontrakter og kontrollert at tjenesten ble levert. Avdelingene har de siste årene vært under korrupsjonsetterforskning både i Sveits og i Storbritannia. Nå har Alstom sentralisert betalingsfunksjonen til Alstoms hovedsete i Paris.

I september 2011 ble Alstoms *Integrity Programme* sertifisert for to år av *ETHIC Intelligence International Certification Committee* med bistand fra det sveitsiske revisjonsselskapet SGS som tidligere har sertifisert selskapets håndtering av eksterne salgskonsulenter. I april og mai 2011 ble henholdsvis Alstom Power & Transport-avdelingen og Alstom Grid sertifisert for to år. Sertifiseringen indikerer at Alstoms anti-korrupsjonsretningslinjer er utformet og implementert slik at de korresponderer med internasjonal beste praksis.²⁴

Rådets vurdering

Rådet anser selskapets tiltak som sentralisering av konsulentutbetalinger til selskapets hovedsete, ytterligere anti-korrupsjonstrening av ansatte, tredjeparts sertifisering av *compliance*-systemet og flere fulltids *compliance*-stillinger som hensiktsmessige grep i arbeidet med å bedre anti-korrupsjonsrutinene. Rådet finner det særlig positivt at selskapet ønsker å samarbeide med Verdensbanken for å bedre dette arbeidet.

Selskapet og noen av dets konsulenter etterforskes fremdeles for mistanke om korrupsjon, og flere nye etterforskninger har blitt åpnet mot selskapet etter at Etikkrådet avga sin tilrådning. I de siste årene har Alstom økt sin virksomhet betydelig i land hvor korrupsjon er utbredt. De bransjene der Alstom har sin kjernevirksomhet, har også høy risiko for korrupsjon. Det er avgjørende at selskapet fortsetter å utvikle sine anti-korrupsjonsrutiner, og at ledelsen tydelig formidler en nulltoleranse for korrupsjon i selskapet og lager egnede incentiver for å oppnå dette.

Etikkrådet vil fortsette observasjonen av Alstoms anti-korrupsjonsarbeid gjennom dialog med selskapets *compliance*-ansvarlige. Etikkrådet vil også følge med på om det gjennom andre kilder skulle fremkomme informasjon om nye grove tilfeller av korrupsjon i selskapet.

Med hilsen,

Ola Mestad
Rådsleder

²⁴ Alstoms hjemmeside: <http://www.alstom.com/ethics/ethics-intelligence-certificate/>.